

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitæte, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Caput Quintum. An & quando cogitationibus malis censeatur separari
malitia, ut illæ earumque delectatio licitè admitti possint.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

videnter, esse copulam mortalem; si, inquam, sic doces, qua ratione in eodem loco ante sex circiter lineas docuisti, contrarium esse probabile? Certè scimus omnes, non esse probabile id, cuius contrarium est evidens.

f. *Eagund. præcept. 9. in Decal. c. 4. n. 3.*

§. Quoad *Viduos* dico, hos posse pari modo gaudere de copula habita, & desiderare futuram, pro tempore, quo fortè transibunt ad secundas nuptias, sed nullo modo in præsentem delectari. Patet id ex modo dictis. Gaudere enim est, copulam præteritam licitam, dumtaxat approbare; & desiderare, est, futuram eandem licitam velle, quæ non sunt prohibita; at delectari extra statum actualem matrimonij de illa, siue ut præsentem, siue ut præteritam, vel futuram, sed ut præsentem delectationem parientem, illicitum est, ut modo diximus de omnino solutis. Qua ratione in prædictis gaudio & desiderio possit subrepere mortalis culpa, dicam mox, cap. sequenti, §. 3. nu. ultimo.

f. *Sanch. ibi. nu. 7. Vaq. p. 2. to. 1. d. 114. nu. 3. Castrop. t. 1. t. 2. Bopac. p. 10. §. 2. n. 7. de matr. q. 4. p. 8. n. 84.*

CAPVT QVINTVM.

An, & quando à cogitationibus malis censetur separari malitia, ut illa, earumque delectatio licite admitti possint?

ID duobus modis usurvenire potest: primò, per præcisionem; ut si quis cum delectatione cogitaret de usu carnum, immo & eas desideraret; præscindendo, an sit prohibitus, necne,

an v. g. fiat die vetito Veneris, an die Dominico? secundo, per appositam conditionem, ut si quis delectaretur de aliquo malo objecto, sub conditione, si malum non esset, v. g. sic, *delector, immo & cuperem hodie comedere carnes, si dies vetitus non esset.* Vterque modus suas proprias difficultates habet, in materia luxuriæ, quas non habet in ceteris materijs; nam propterea separandum de singulis erit disputandum.

§. I.

Per præcisionem in alijs materijs à luxuria.

Regula universalis hæc est. Quoties ab objecto graviter illicito potest separari malitia, per præcisionem intellectus, toties non erit mortale, de illo delectari, v. g. quia à comestione carnis illicita die Sabbati, potest intellectus separare, seu præscindere comestionem carnis, à circumstantia Sabbati, unde tunc comestio remanet non mala, cum tota ejus malitia ex sola prohibitione pro die Sabbati dependeat; ideo tunc cuilibet fidei licebit, de illa comestione mente & cogitatione delectari, immo & eandem desiderare. Ratio est manifesta, quia objectum sic menti representatū nullam involuit malitiam, ergo non est, unde in illo immorari, sit illicitum; contra verò, quoties separari eo modo non potest, delectari de eo, vel illud velle, nequaquam licebit, v. g. quia ab actu odij Dei non est separabilis, ne ab intellectu quidem malitia, ideo nec de eo delectari, nec illum cupere licet.

Cccc 3

2, Hinc

a *Less. lib. 4. c. 3. dub. 15. Vsq. 2. 2.*
d. 100. c. 2. Sanc. Castrop. mox citandi.

2. Hinc subdenda est alia secunda regula *b*. Quandoquidem in omnibus objectis solum illicitis ex praecepto quocumque positivo, semper est separabilis per intellectum malitia, ideo ea malitia per intellectum praecisa, seu non intellecta, poterit fidelis in iisdem delectari, eademque desiderare. Atque ex hac regula fit, ut possim oblectari de negatione auditionis Missae Dominicae, de usu praedicto carnis die Quadragesimae, de ingressu prohibito in monasterium Monialium, dummodo ab his abstraham per intellectum, seu non intelligam circumstantiam diei Dominicae, Quadragesimae, prohibitionis. Nam si delectarer de iisdem, ut prohibitis, seu ut illis circumstantijs subiacent, illicitè me delectaturum, nimis est exploratum. Gaudebat quidam sacerdos, se per inculpabilem oblivionem matutinum diei hesterni non recitasse: reprehendebatur ab alio nimis religioso sacerdote: huic dixi, potuisse illum gaudere de carentia illa laboris, quae tunc nullo modo peccaminosa fuit, atque adeo tale gaudij objectum erat ab omni malitia separatum, nedum separabile. Delectabatur alius, se occidisse inimicum, & quia id fuit in Ecclesia, dubitabat, an committeret mentale sacrilegium, sic se delectando? respondi, licet commiserit sacrilegium, quando occidit, quia opus externum homicidij non fuit separatum ab Ecclesia, tamen si ipse nunc non delectetur, nisi de occisione, abstrahendo à loco, sacrilegium non committit; quia tunc ejusmodi delectatio peccaminosa, quae solum est in-

terior, cadit in solam occisionem, & non in locum sacrum.

b *Iidem.*

3. Subdo & ego, & Castropalaus, non tamen Thomas d Sanchez aliam tertiam regulam. In aliquibus objectis jure naturae illicitis potest ab intellectu separari malitia, in aliquibus non potest; licitè igitur in illis delectabitur, illicitè delectabitur in his. Ratio est eadem jam jam dicta. Dico, delectabitur, non verò hic addo, desiderabit: id quod mox num. 4. facile intelliges. Quoniam ergo ab odio Dei, ab idololatria, à mendacio, ab infidelitate, à desperatione, juramento falso, ea praecisio fieri ab intellectu non potest: quacumque enim facta abstractione, semper remanent mala; ideo nec licebit de illis unquam oblectari. At quia ejusmodi separatio fieri potest in homicidio, duello, furto, detractione de vero crimine, & similibus, ideo licebit ex ijs sic abstractis delectationem cogitando capessere. Quod autem fieri separatio possit, (id quod negat Sanchez; nam propterea tertiam hanc regulam minus approbat) inde probatur, quia homicidium auctoritate publica, & in bello justo commissum, furtum urgente necessitate, detractione de vero crimine in defensionem justam facta, mala non sunt, ergo separari ab illis malitia potest, ergo juxta primam regulam delectari de illis sic à malitia purgatis homo licitè valet. Confirmatur: nam non ob aliam rationem potuit Azor sculpa nequaquam damnare militem, si is, fingens se duellum in bello injusto, solum delectaretur, quod fortiter ac strenue pugnaret, quod se defenderit, quod similia fecerit;

certi; nec ob aliam ipse idem Sanchez peccati non damnat laicum, qui delectaretur cogitare, se audire confessiones, abstrahendo, an habeat jurisdictionem sacerdotumque, necne, & tamen est jure naturæ prohibitum, pugnare in bello injusto, & audire confessiones sine jurisdictione &c.

c *Castrop. t. 1. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 2. nu. 22. vers. dico quarto.* d *Sanch. l. mox citand.* e *Sanch. l. 1. in Decal. c. 2. nu. 10. §. 1. p. 1. lib. 4. c. 6. q. 1. fine.* g *Sanch. l. 2. in Decal. c. 2. n. 35. vide etiam num. 16.*

4. Obijcis primò: prædicta omnia ex natura sua illicita non potest licite voluntas *b* velle seu desiderare, ergo nec in ijs absolute delectari. Respondeo, negando consequentiam; nam desiderium & voluntas efficax, seu absoluta tendunt ad ponendum ipsum opus exterum, quod semper, si est ex se illicitum, est illis circumstantijs vestitum, atque adeo semper malum; id quod non est in mera delectatione, quæ cum sit actus inefficax, & consumetur interiorius, poterit sequi ab objecto repræsentato, ut non malo, sine ulteriore progressu ad ipsum opus exterum, ut supponimus. Atque ex his vides, cur modò nu. 3. dictum est (licite quis delectabitur, non verò desiderabit) quod satis sit, innuisse.

h *sup. lib. 5. §. 3.*

5. Obijcis iterum; imaginativa non potest imaginari hæc objecta ex se mala, nisi ut ipsa in re sunt, atque adeo malitiam separare non potest ab objectis ex se malis, ergo pariter nec intellectus. Respondeo, quidquid sit de antecedente, quod Philosophis decernendum relinquo *i*, nego consequen-

tiam. Nam imaginativa, quæ est potentia sensitiva, esto, non apprehendas res, nisi prout sunt externæ & sensibiles, at intellectus habet vim abstrahendi unam rationem ab alia, ut ex iisdem Philosophis tamquam certum meritis supponimus.

i *l. Castrop. t. 1. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 1. num. 1.*

§. II.

Per præcisionem in materia luxuria.

Licet in materia luxuriæ possit quis aliquando separare omnem malitiam ab objecto turpi; potest enim in copula fornicaria considerare ipsam copulam, præscindendo ab eo, quod sit cum non sua, ut item potest osculum apprehendere sine macula impuræ libidinis; ut etiam impudicos tactus partium inhonestarum simili modo valet à turpitudine luxuriæ separare, sicuti facit Medicus, quando eas considerat, ut illis medeatur; tamen voluntariè & seridè, sine ulla necessitate, vel saltem comoditate in prædictis, sive in voluntate, sive in appetitu sensitivo, eadem voluntate consentiente delectari, etiam malitia per intellectum abstracta, esse extra matrimonij statum, mortale, & indubitatum mihi est. Ratio ducitur ex illo fundamento aliàs allato, quodque sæpius in hæc materia esse repetendum prædixi, quia nimirum propter mirabilem sympathiam harum potentiarum & actuum, voluntariè in ijs delectari, est *b* velle habere in se aliquid, quod notabiliter influat in pollutionem, distillationem, com-
motio-

motionem, quod nunquam licet; influat, inquam, si non per veram causationem (volo enim abstrahere à speculativis disputationibus) certè per dictam potentiarum & actuum connexionem, ut ipsa experientia nimis clarè testatur. Quæ ratio, quia non militat in alijs materijs à luxuria, idè in illis potuimus voluntatis delectationem concedere, quod hic nulla ratione possumus.

a *Paſq. p. 2. d. 109. c. 3. tr. 3. d. 6. ſec. 4. Baſil. Pont. lib. 10. de matr. c. 16. §. 2. nu. 8.*

b *Caſtrop. t. 1. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 2. n. 6. contra Sanch. li. 9. de Matr. d. 47. nu. 1. & li. 1. in dec. c. 2. à n. 31.*

2. Hinc non licebit c delectari de pollutione habita in ſomnis, vel tibi ſoluto de copula maritali inter conjuges habita, quia licet hæc ſine peccato fiant, & à malitia ſeparentur, tamen illa delectatio præſens ſerid ſuſcepta, eſt ex ſe excitativa impuræ comotionis. Fa-teor tamen, poſſe te d gaudere de prædicta pollutione, & illam deſiderare, ob obſinem bonum deoneratæ naturæ, atque etiam gaudere, vel deſiderare, ut legitimii conjuges debitum ſibi reddant: nam illud prius non eſt delectari de pollutione, ſed de pollutionis effectu, qui bonus eſt; & hoc poſterius non eſt de copula delectationem ſumere, ſed copulam legitimam approbare, quod certè nihil continet impuritatis.

c *Sal. tr. 13. d. 6. ſec. 32. n. 219. Baſilius Pont. l. c. n. 13. Caſtr. l. c. nu. 10. d. Idem ib. & innumeri apud Dianam p. 3. tr. 5. reſol. 87. & apud Caramuel. in Reg. 8. Ben. num. 151.*

3. Vnum adverto, ſi gaudium vel deſiderium ſit tantum, ut degeneret in delectationem libidinofam, cum tuo

conſenſu in illam, ne gaudium quidem vel deſiderium fore licitum, idq; propter excitatam impuram delectationem, modo jam jam dicto.

§. III.

Per appoſitam conditionem in alijs materijs à luxuria.

Regula generalis ſit hujusmodi 4. Sive res ſit primò prohibita, jure poſitivo, ſive ſecundò jure naturæ, à qua re ſeparari, per abstractionem intellectus poſſit malitia, ut modo dictum eſt, ſive tertio res ſit eodem jure naturæ prohibita à qua ſeparari malitia non poſſit, numquam eſt mortale, illam deſiderare, & in ea delectari, ſi apponatur conditio. Exemplum primi eſt; *Cuferem, vel cum delectatione cupio, hoc die ſabbati comedere carnes, ſi vetitum non eſſet; vel ſi conſeſſus dies eſſet; vel ſi liceret; vel ſi non eſſet peccatum;* Huc reducitur, quando res eſt prohibita ex voto, ut ſi quis ita ſentiat: *ſi non fuiſſem ingreſſus in religionem, non ingrederer; ſi non voviſſem jejunium, comederem;* Exemplum ſecundi, *cuferem, vel cupio interficere latronem, ſi eſſem Iudex; furarer, ſi non eſſet peccatum; infamarem aliquem, ſi juſtam haberem infamandi cauſam, vel ſi liceret.* Exemplum tertij; *Mendacium proferrem, idolum adorarem, odio Deum haberem, ſeu cuferem, hæc facere, ſi nõ eſſet Dei offeſſa, ſi liceret &c.* Ratio omnium bonorum eſt, quia hæc eſt voluntas inefficax, quæ nihil ponit in eſſe, & cum illa benè ſtat efficax, & abſoluta voluntas, quæ ad illa agenda nequaquam procedit. Senſus enim eſt, ego no-

ego nolo efficaciter & absolute comedere carnes die vetito; volo manere in religione; nolo furari; nolo prorsus Deum odio habere; quamvis si hæc omnia peccata non forent, hoc est, Dei & Domini mei offensæ, facile mea infirma voluntas in illa propenderet. Atque ex hac tertia parte regulæ vides, latius patere, ad amovendum peccatum apponere conditionem, quam solum per intellectum abstrahere; siquidem abstractio non potest haberi in rebus in se intrinsecè malis, ut §. 1. n. 3. vidimus; potest, ut jam dictum est, apponi conditio.

a *Vasq. p. 2. disp. 110. c. 2. Sayrus in clavi, lib. 8. c. 7. n. 21. & 29. Salas l. c. sec. 27. n. 108. Sa v. peccatum, n. 2. Bon. de matr. q. 4. p. 8. n. 21. b Caet. in summa, V. cogitationis peccata.*

2. Adverte duo; primò in duabus partibus hujus regulæ consentire ferè Doctores: at in parte tertia dissidere vehementer: nam Sanchez b, & Basilii Pontius c (quales Doctores!) contendunt esse mortale; Vasquez d & Castropalaus e (qualia item Doctorum lumina!) docent, mortale non esse, desiderare, appositæ prædictæ conditione, ea, quæ in se inseparabilia sunt à malitia; quorum posteriorum, quos nos sequimur, ratio est, quia argumentum, quod urget in prima & secunda parte regulæ, militat & in tertia; lege Castropalaum, qui adversariorum rationes optime diluit.

b Sanchez alios referens lib. 1. in Dec. c. 2. n. 23. c Basil. Pont. lib. 10. de matr. c. 16. n. 20. d Vasq. p. 2. d. 116. c. 2. e Castrop. alios referens t. 1. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 3. num. 4.

3. Adverte secundò, ex aliquo capite evenire aliquando, ut in his velleitibus (sic vulgò appellantur voluntates hæc inefficaces) peccetur mortaliter, ex pravo nimirum actuali aliquo affectu, à quo imperentur. Si quis enim sic ex animo dicat, *Cupio vindicari de meo inimico, si mihi liceret: odio haberem Deum, si non esset peccatum, &c.* aufert quidem malitiam per appositionem conditionis, sed si hi actus imperentur à vero odio inimici, & Dei, jam ex hoc capite peccata erunt mortalia. Nam propterea quia hic actus, *Destruerem Deum; destruerem inimicum, si non esset peccatum,* proficiscitur ab odio actuali Dei, vel inimici, ideo, ut idem Castropalaus f notat, semper erit peccatum, non ex se, sed ex principio, id est, ex odio actuali, unde procedit.

f *ib. num. 5.*

§. IV.

Per appositam conditionem in materia luxuria.

Regula præcedenti allata paragrafo, etiam valet a in hac materia. Quare si sic quis cuperet: *Fornicarer cum illa, nisi esset Dei offensæ: uxorem ducerem, nisi essem sacerdos, cum Berta me conjungerem, si mea esset uxor, &c.* non peccaret, quia per illam conditionem jam aufertur ab ijs actionibus malitia. Quamvis enim eam conditionem cognoscam nunquam ponendam, vel etiam fac impossibile esse, ut ponatur, tamen sufficit ad evitandum peccatum, si ego illas actiones absolute & efficaciter nolim, ut modo b de alijs materijs dictum est.

a Castrop. *ibid.* b *sup. §. 3.*

2. Duos tamen hic scopulos cave, quam

Dddd

quam occultos & periculosos plenos a-
lex! alterum, facile hos actus interdum
procedere ab alia actuali voluntate ab-
soluta peccaminosa, & tunc ea desideria
esse mortalia ex hoc capite, ita affirma-
mus, sicuti modo diximus de alijs ma-
terijs. Hac ratione peccat mortaliter
adolescens, qui ex turpi amore in puel-
lam, dicit, *hanc vellem tangere, si mea
esset uxor*: non enim peccat præcisè ex
hoc conditionato actu, quia iam per ap-
positam conditionem cum omni labe
purgavit, sed peccat ex illo actuali turpi
amore, qui hunc actum imperavit, ut in
simili §. precedente dictum est.

3. Alterum, non debere quempiam
in his actibus, quamvis inefficacibus,
longo tempore immorari, nec in illis
serio delectari; tunc enim ejusmodi ac-
tus influerent notabiliter in pollutio-
nem, vel commotionem obstinam, &
sic recurreret doctrina toties inculcata
de sympathia potentiarum & actuum,
quod scilicet impura libido volunta-
riè procuraretur.

§. V.

*Expenduntur aliquæ alia similes
conditiones.*

1. Si quis ita animo sentiat dicatque,
*Nolo peccare, quia est Infernus, seu
ne ad Infernum condemner*, non peccat,
immo meretur, quia tunc efficaciter à
se peccatum removet, propter moti-
vum honestum; nam Deus consultò
gehennam minatur, ne scilicet homines
peccent.

2. At verò si optativè sic dicat, *Si non
esset Infernus, peccarem, seu vellem pecca-
re*, peccat a sine controversia, quia tunc
sensus est, ipsum velle absolute peccare,
& optare, non adesse poenam Inferni,

quod clara culpa est. Dico (optativè)
nam si solum, enunciativè, non peccat,
fieret enim hic sensus, *sum ego talis im-
becillitatis*, ut me cognoscam facile pec-
caturum, nisi me Deus compesceret ti-
more Inferni.

a Bonac. de matr. q. 4. p. 8. m. 29. Suar.
lib. 2. de leg. c. 13. n. 10.

3. Ex eadem distinctione resolve il-
lud, an sit peccatum, sic efferre. *Nisi es-
sem Religiosus, fornicarer, te occiderem,
vindicaret*. Si enim solum enuncias im-
becillitatem tuam, qua sine frano reli-
gionis facile lapsus fuisses, nihil peccas.
At si dicas optativè, seu etiam animo
deliberato illud faciendi, si Religiosus
non esses, manifestè peccas, quia sensus
est, te absolute velle peccare, idemque
est, ac si diceres optativè, *vellem occi-
dere, vellem fornicari*. Hoc tamen de-
siderium b fornicationis sine præsentis
appetitus delectatione non esset in specie
sacrilégij, quia per illam conditionem
(si Religiosus non essem) tollitur cir-
cumstantia voti.

b Sanch. lib. 1. in Dec. c. 2. n. 28.

4. Ex eadem distinctione, si quis in-
loquatur, *Si non haberem rationem mi-
status, seu si mihi floreret adolescentia for-
nicarer, occiderem, vindicaret*, elare pec-
cat, si optativè se habeat, vel determi-
natè ea vellet, quia absolute affectum
haberet ad ea peccata, & solum propter
conditionem sui status ab ijs sese cohi-
beret. Sicut ergo peccaret, qui diceret, *si
nemo me nunc aspiceret, fornicarer*, ita in
prædictis. At si eadem enunciativè pro-
ferret, non peccaret, quia sensus esset,
*Ego infirmitatem meam agnoscens enun-
cio, me, nisi ab hoc sancto statu reprimere,*
sine dubio peccaturum; sicuti etiam nec
peccat,

peccat, qui enunciatiue sic dicit, *Nisi ab alio inspiceret, peccarem*, quia tunc pari modo solum ostenditur animi propensio, non verò absoluta determinatio peccandi. Ex his collige similia.

5. Illud superest dubium, an peccet, si quis ita sentiat, dicatue, *Si non esset timor Dei, nollem jejunare, nollem abstinere à fornicatione*. Quando enim sensus est, *Ex infirmitate, seu propensione mea nollem jejunare, vellem fornicari, sed quia mihi in corde sedet timor Dei, nolo absolute*, simile est hoc dictum illi alteri, *Nolo absolute peccare, quia est Infernus*, quod nō esse peccatum, modò nu. 1. dictum est, non ergo est peccatum sic sentire, vel dicere; Bonacina c. absolute docet, esse mortale, si ille intendat velle desistere à peccato ob penas, quas timet à Deo infligendas. Sed est distinguendum: si enim prædicta verba dicantur ex sensu prædicto, non est Bonacinae assentiendum, idque, tum propter dictam rationem, tum propter communem doctrinam, qua docetur attritio pars Sacramenti poenitentiae in hoc Dei timore fundari, ut fusi alibi: Et rectè Castropalaus d. sic habet, *Nunquam est peccatum, velle relinquere peccatum, ob timorem inferni, vel ob amissionem honoris; ob quemcunque enim finem peccatum relinquatur, peccatum non est*. At si eadem verba dicantur in sensu, quo quis velit absolute peccare, unde & optet, infernum non esse, nemo ambigit, esse peccatum, ut in simili diximus num. 2.

c. Bonac. de matr. q. 4. p. 10. num. 3.
d. Castrop. l. c. §. 3. n. 5. fi.

CAPVT SEXTVM.

Qua ratione dignoscatur voluntas consensisse mortaliter in peccatum?

DE hac satis dilucidè dictū est lib. 1. c. 1. §. 3. à num. 27. quod relege.

CAPVT SEPTIMVM.

Expenditur decisio Caramuelis de delectatione speculativa.

Caramuel a sic habet, Ioannes speculatiue proponebat sibi varia objecta, ut maiorem delectationem haberet in molliu, quo modo peccavit? reperio tria consideratione digna, finem, entitatem medij, & ordinationem medij ad finem. Finis est delectabiliter pollutio: non mutat speciem maior, aut minor delectatio; & ideo non est opus in confessione hanc circumstantiam aperire: entitas medij erat licita, quia est actus speculativus, qui nullo modo interdicitur: ordinatio medij ad finem non est mala, sed malitia finis, quia sicut materia existit existentia formæ, in sententia probabili, ita etiam in eadem, medium, si alias indifferens, inficitur non propria, sed malitia finis. Ideo in confessione dicat, commisi molliu & sufficit. Haecenus ille.

a. Caram. in Reg. S. Ben. n. 1050.

2. Sed non est audiendus; debet enim is fateri, se contemplatum esse iuuenem, vel foeminam, vel bestiam, &c. Ratio est, quia relictis his tribus à Caramuele consideratis, cum ipsemet loquatur hic de actu practico, qua nimirum ratione Ioannes peccaverit, & confiteri Sacramentaliter debeat, videndum est, quid fuerit in ipsa praxi. In ipsa autem praxi Ioannes peccavit peculiari illo peccato cogitato; id quod probatur, quia ut superius b. vidimus, ea speculativa contemplatio serid & sine ullo fine, seu licita commoditate suscepta, &

Dddd

propter